

ॐ

॥ तस्य वाचकः प्रणवः ॥

रुतम्भरा

आत्मनो हिताय जगतः सुभाय

प.पू. गुरुदेवश्री योगभिक्षु

वर्ष - ३७ (अप्रिल, मे, जून)

मानद् तंत्री : मिनिष पटेल

VOL - 37, 2021-22

ISSUE-IV

Published on Every 3 Months

‘योग’ भिक्षा लावीओ, ‘भिक्षु’ जनी गुरुद्वार;
मुमुक्षु जडर पामशे, सौनो मुजमां भाग.

॥ ॐ ॥
॥ तस्य वाचकः प्रणवः ॥

अलौकिक गुरुप्रेमी यि. नैषधભાઈ વ્યાસ

ફેસબુક પોસ્ટ-૧૩૩

: ગુરુવાત્સલ્ય :

(૧) યિ. નૈષધ વ્યાસએ ગળાનું ઓપરેશન કરાવ્યું ત્યારે એક વખત પોતાના ભગવાન વિષે કહેતા હતા કે - મારા ગુરુદેવ પૂ.યોગભિક્ષુજી, મારા પત્ની અને મારા ડૉક્ટર એ મારા ભગવાન છે...!
(૨) એક વખત સપરિવાર નૈષધભાઈ, સપરિવાર તેમના મિત્ર અને અમે હિમાલયની યાત્રાએ ગયેલા ત્યારની આ વાત છે. જ્યાં ઉતરેલા ત્યાંથી રોજ વહેલી સવારે ભિન્ન-ભિન્ન, પવિત્ર અને પ્રસિદ્ધ સ્થળે દર્શન જતા. એ મુજબ એક પ્રસિદ્ધ મંદિરે ગયા. સાથે આવનારા સૌ મંદિરમાં જવાની ઉતાવળ કરી રહ્યા હતા એટલે યિ. નૈષધભાઈ કહે કે- તમને સૌને ઉતાવળ હોય તો જાવ. મારે ઉતાવળ નથી. કેમ કે મારા ભગવાન તો (મારા પૂ. ગુરુદેવ યોગભિક્ષુજી તો) મારી સાથે જ છે.
(૩) યિ. નૈષધ વ્યાસની ગુરૂનિષ્ઠા એટલી અજય હતી અને તેમનું ગુરુ-વાત્સલ્ય એટલું દેવ-દુર્લભ હતું કે પછી એમના જીવનમાં એમને કાંઈ કરવાનું અધુરું જ ન રહે.
-યોગભિક્ષુ

ફેસબુક પોસ્ટ-૧૩૪

: યિ. નૈષધભાઈ :

પ.પૂ. ગુરુદેવના તથા આપણા ઓમ્પરિવારના અનંત કાર્યો કરવાની મહેચ્છા યિ. નૈષધભાઈની બાકી રહી ગઈ. જેમાંની એક પ.પૂ. ગુરુદેવનું 'જીવન ચરિત્ર' લખવાની રહી ગઈ.
એક વખત તેઓ કહેતા કે - પૂ. ગુરુદેવ! આપ જે સ્થળે અને જે સમયે કહો ત્યારે અને ત્યાં જઈને, આપની સંપૂર્ણ અનુકુળતાએ આપનું જીવન ચરિત્ર લખીએ, આપ જે અને જેમ બોલો તે અને તેમ હું મારી શક્તિ-ભક્તિ અને મતિ અનુસાર લખી લઉં. પણ-તેમની આ મહેચ્છા કુદરતે પૂર્ણ ન કરી, નહી તો ઘણા બધા ગુરુપ્રેમીઓની મહેચ્છાઓ પણ પૂર્ણ થાત. આશિષ.
-યોગભિક્ષુ

ફેસબુક પોસ્ટ-૧૩૫

હજુ 'ઓમ્ પરિવાર'નું નામ પણ કોઈ જાણતું ન હતું ઠેઠ ત્યારે યિ. નૈષધભાઈના પિતાશ્રી, પરમ ગુરુપ્રેમી શ્રી ચંદ્રવદનભાઈએ ઓમ્પરિવારમાં અમુક રકમ લખાવી હતી, સત્ સાહિત્યના પ્રકાશન માટે.
આવા આધ્યાત્મિક પારખુ પિતાના પુત્ર હતાં યિ. નૈષધભાઈ. 'પુત્રના લક્ષણ પારણામાં'. "સત્ય ધર્મ ગુરુ દેવ કી જય".
-યોગભિક્ષુ

● ઓમ્ પરિવારના ઉત્સવો ●

કથા પ્રસંગ નિમિત્તે

સ્થળ

ઉજવવાની તારીખ

હનુમાન જયંતી
નિમિત્તે

અનિલભાઈ ગોવિંદભાઈ એન. પ્રજાપતિ
સી ૧/૧, ભદ્રેશ્વર સોસાયટી, અંકુર ચાર રસ્તા,
નારણપુરા, અમદાવાદ-૧૩.

૧૭-૦૪-૨૦૨૨, રવિવાર
સવારે ૮.૩૦ થી ૧૧

॥ ॐ ॥

॥ तस्य वाचकः प्रणवः ॥

रुतम्भरा (ऋतम्भरा) अटले अनुभवयुक्त सत्यथी ભરેલું બહુજનહિતાય-બહુજનસુખાય

બેસતાવર્ષનિમિત્તે પ.પૂ. સદ્ ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી મહારાજના આશીર્વચન

સંકલન - શશીકાન્ત પટેલ

સત્ય-ધર્મ ગુરુદેવની જય. સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને એમની જય તો જ આપણી જય.

દર વર્ષે વરસના પ્રથમ દિવસે અર્થાત્ બેસતા વર્ષના દિવસે પરમ ગુરુદેવ ઓમ્ પરમાત્માની તથા પ.પૂ.સદ્ ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી મહારાજની અસીમ કૃપા થકી ઓમ્ પરિવારના ઉપક્રમે સવારના આધ્યાત્મિક સ્નેહ સંમેલનના કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવે છે ઓમ્ પરિવારના સર્વે આબાલ-વૃદ્ધ ભાઈ-બહેન પ્રેમ અને ઉમંગપૂર્વક કાર્યક્રમમાં ઉપસ્થિત રહી તેનો સાત્ત્વિકલ્હાવો લઈ નવા વર્ષની શુભ શરૂઆત કરે છે. તેમાં સ્વાધ્યાય તથા પ.પૂ.સદ્ગુરુદેવના આશીર્વચનના કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવે છે. આની પાછળ મુખ્ય આશય એ રહેલો હોય છે કે સર્વેને નવા વરસની શરૂઆતમાં આધ્યાત્મિક સાત્ત્વિક કલ્યાણપથમાં આગળ વધવા અંગેની પ્રેરણા મળે. સૌ કોઈ સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન સાત્ત્વિક જીવન જીવવાનો શુભ સંકલ્પ કરી નિષ્ઠાપૂર્વક વધુ ને વધુ તેવું જીવન જીવવા પ્રેરાય, વળી એક જ સ્થળે સૌ ભેગા થઈ પરસ્પર અંતઃકરણપૂર્વકની સાત્ત્વિક સદ્ભાવનાનું આદાન-પ્રદાન કરી શકે. આ પ્રમાણે તારીખ- ૫-૧૧-૨૦૨૧ વિક્રમ સંવત ૨૦૭૮ ને શુક્રવારે બેસતું વર્ષ હતું. તે નિમિત્તે યોજાયેલ આધ્યાત્મિક સ્નેહ-સંમેલનમાં પ.પૂ.સદ્ ગુરુદેવે અસીમ કૃપા વરસાવતાં જીવનમાં ખૂબ ખૂબ નિષ્ઠાપૂર્વક

સત્કર્મોનું આચરણ કરી મનુષ્યજન્મ સાર્થક કરવા અંગે અસીમ પ્રેરક સાચી સમજણરૂપી આશીર્વચનનો જે આધ્યાત્મિક-સાત્ત્વિક સદ્બોધ આપ્યો તેને નીચે મુજબ રજૂ કરવાનો નમ્ર પ્રયત્ન ગુરુકૃપાએ કરી રહ્યો છું.

આશીર્વચન

સત્ય-ધર્મ ગુરુદેવની જય. સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને એમની જય તો જ આપણી જય.

સર્વે આધ્યાત્મિક મિત્રો, ભક્તો, પ્રેમીજનોને વંદન-અભિનંદન-આશિષ સહિત નવા વર્ષની ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છા.

પરમાત્માની આપણા સૌ પર ખૂબ દયા છે, તેમના ચારે હાથ આપણી ઉપર છે. તેમણે આપણને ખૂબ ખૂબ સુખ સગવડ આપ્યાં છે. ગયા જનમમાં જે સત્કર્મ કર્યાં હતાં અને હાલમાં જે સત્કર્મ કર્યાં છે તેના ફળસ્વરૂપ તે સુખ-સગવડ આપણને મળ્યાં છે તો હયાત જીવનમાં હજી પણ વધુ ને વધુ સત્કર્મો કરતાં રહીએ જેથી વર્તમાનમાં તે સુખ-સગવડ ભોગવતા રહીએ અને ભવિષ્યમાં તેનો આપણા જીવનમાં ઉત્તરોત્તર વધારો થતો રહે. આ મોંઘેરો મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત થયો છે તો મુખ્ય શું કરવાનું છે? મોક્ષ અર્થાત્ આત્યંતિક સુખની પ્રાપ્તિ કરવાની છે. આત્યંતિક સુખ અટલે કેવું સુખ? જે સુખની પ્રતિક્રિયા દુઃખ ન હોય તેવું સાનતન સુખ. તેને પ્રાપ્ત કરીને સદાય માટે દુઃખમાંથી મુક્તિ મેળવવાની છે તેથી

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

એપ્રિલ-૨૦૨૨

રુતમ્ભરા

૩

આપણે જીવનમાં આત્યંતિક સુખ રૂપી મોક્ષને પ્રાપ્ત કરવા માટે ધીરજ, દૃઢતા, નિષ્ઠા અને પ્રેમપૂર્વક સતત પુરુષાર્થ કરવાનો છે. જો આપણે જીવનમાં વધુ ને વધુ નિષ્કામ સત્કર્મો રૂપી યથાર્થ પુરુષાર્થ કરી તે પ્રાપ્ત કરી શકીએ તો જ મનુષ્યજન્મ સાર્થક થયો કહેવાય. આ એક જ સુખ એવું છે કે જેની પ્રતિક્રિયા દુઃખ નથી. બાકી જગતનાં તમામેતમામ ભૌતિક સુખની પ્રતિક્રિયા દુઃખ જ છે. તેને ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવે. આપણે ભોજન કરીને તૃપ્તિનું સુખ તો પ્રાપ્ત કરીએ છીએ. પરંતુ તે માટે રસોઈ બનાવવાનું અને ભોજન બાદ સાફ-સફાઈનું દુઃખ તેની સાથે જોડાયેલું જ છે. આપણે સરસ ઈસ્ત્રીવાળાં સફેદ વસ્ત્ર પહેરવાનું સુખ પ્રાપ્ત કરીએ, પરંતુ હર ક્ષણે તે મેલાં થઈ રહ્યાં છે તેથી તે ધોવાનું, ઈસ્ત્રી કરવાનું દુઃખ આવે જ છે. જો આપણે વસ્ત્ર ધોવી પાસે ધોવડાવીએ તો ધોવીને તે માટે પૈસા આપવા પડે છે. આ પૈસા કમાવવા માટે કરવી પડતી મહેનત રૂપી દુઃખ જોડાયેલું જ છે. આમ આત્યંતિક સુખ સિવાયનાં

જગતનાં તમામે તમામ ભૌતિક સુખ દુઃખની પ્રતિક્રિયાવાળાં જ છે. તેથી એવાં ક્ષણભંગુર, ભ્રામક સુખને મેળવવા અને ભોગવવા વિવેકહીન દોડાદોડ છોડી દઈએ અને દુઃખ ની પ્રતિક્રિયા વગરના સનાતન સુખને મેળવવા દૃઢ સંકલ્પ કરી તેને અનુરૂપ વધુ ને વધુ સાત્ત્વિક જીવન જીવવાનો નવા વર્ષે દૃઢ સંકલ્પ કરીએ. આમ નવા વર્ષે મનુષ્યજન્મની સાર્થકતા માટે કાંઈક નવું કરીએ. અત્યાર સુધી જે જીવન જીવ્યા તે જૂનું છોડી દઈએ અને નવા વર્ષમાં નવું કરીએ કે જેથી સનાતન સુખની પ્રાપ્તિ થાય.

સત્ય-ધર્મ ગુરુદેવની જય. સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને એમની જય તો જ આપણી જય.

ફરી ફરી સર્વેને નવા વર્ષ નિમિત્તે ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છા - આશિષ.

સર્વેને જય નારાયણ

ઓમ્... ઓમ્... ઓમ્...

લાભ પાંચમે સાચો સાત્ત્વિક લાભ

સંકલન - શશિકાંત પટેલ

સત્ય-ધર્મ ગુરુદેવની જય. સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને એમની જય તો જ આપણી જય.

વિક્રમ સંવત ૨૦૭૮ની કારતક સુદ પાંચમ-લાભપાંચમ તારીખ ૯-૧૧-૨૦૨૧ ને મંગળવારે હતી. તે દિવસે અમારો સમગ્ર પરિવાર પ.પૂ.સદ્ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી મહારાજના પરમ સાનિધ્યમાં સવારે ગયો હતો. જેથી મનુષ્ય જન્મ સાર્થક કરવા માટે અતી આવશ્યક સાચી સમજણરૂપી સદ્બોધ નો આધ્યાત્મિક-સાત્ત્વિક લાભ પૂજ્યશ્રીની કૃપા રૂપે પ્રાપ્ત થાય. સૌ કોઈ કલ્યાણ

પથમાં આગળ વધી વધુ ને વધુ શાશ્વત સુખ - શાંતિને પામે તે માટે પૂજ્યશ્રીએ પોતાનું સમગ્ર જીવન સમર્પીત કર્યું છે. તેમાં જ તેમનો સાચો આનંદ રહેલો છે તેથી પૂજ્યશ્રીની અહૈતુકી કૃપા સ્વરૂપ અવાર- નવાર તે લાભ સતત મળતો જ હોય છે. પરંતુ લાભપાંચમે વિશેષ રૂપે આધ્યાત્મિક સાચી સમજણનો લાભ પામવાના શુભ આશયથી અમે ગયા હતા. તે સમયે શ્રી સ.સ.ભિક્ષુજી, શ્રી નીરૂબહેન તથા અન્ય પરિવારજનો પણ આવ્યાં હતાં. તે સમયે પૂજ્યશ્રીએ અહૈતુકી પરમકૃપા વરસાવતાં વિવેકમર્યાદાવાળું સંમયનિયમયુક્ત સદાચારી સાત્ત્વિક

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

જીવન જીવી અખંડ સુખ શાંતિને પામવા અને મનુષ્યજન્મ સાર્થક કરવા માટે જરૂરી સાયોટ સાચી સમજણનો જે સદ્બોધ આપી લાભપાંચમે સાચો લાભ કરાવ્યો તેને નીચે મુજબ રજૂ કરવાનો નમ્ર પ્રયત્ન કરું છું.

પૂજ્યશ્રી વર્ષોથી ફેસબુક ઉપર દરરોજ “આજનું ભાષું” શીર્ષક નીચે જીવનમાં અતિ ઉપયોગી સાચી સમજણ આપતી પોસ્ટ મૂકે છે. જેથી સૌ અંધશ્રદ્ધા, વહેમો, કુરિવાજો, સ્વચ્છંદતા, અસંયમી જીવનશૈલી વગેરેમાંથી મુક્ત થઈ સમજણપૂર્વક સાત્ત્વિક જીવન જીવી મનુષ્યજન્મ સાર્થક કરવા પ્રેરાય, સૌનું કલ્યાણ થાય. આમ, પૂજ્યશ્રીએ પોતાના બે ફોટા ફેસબુક ઉપર મૂક્યા હતા. પ્રથમ ફોટો પૂજ્યશ્રીની યુવાનીનો હતો. તેમાં પૂજ્યશ્રીનો ભરાવદાર ખડતલ ચહેરો દેખાઈ રહ્યો છે. જ્યારે બીજો ફોટો પૂજ્યશ્રીએ હાલમાં તેમની તાણું વરસની ઉંમરનો મૂકેલ છે. તેમાં પૂજ્યશ્રી કમરથી ઉપરના ખુલ્લા શરીરવાળા દેખાય છે. તેમાં પૂજ્યશ્રીનું દૂબળુ-પાતળું શરીર તથા હાડકાં-પાંસળી દેખાય છે. શરીર ઉપરની ચામડી લબડી પડી છે. આ બંને ફોટાની નીચે લખ્યું છે કે “ઘડપણ કોણે મોકલ્યું?” આનો ઉલ્લેખ કરી પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે

જીવનભર આહાર-વિહારમાં સંયમ-નિયમ વાળું સદાચારી, સાત્ત્વિક જીવન જીવતા આવ્યા છીએ તોપણ હાલમાં અમારી આ સ્થિતિ છે. જો વધુ બોલવામાં આવી જાય તો થાક લાગે. ચાલવા, ઊઠવા, બેસવામાં ખૂબ સંભાળ રાખવી પડે, નહીંતર ચક્કર આવી જાય. જો સંયમ-નિયમયુક્ત સાત્ત્વિક જીવન જીવવા છતાં પણ અમારી આવી સ્થિતિ છે તો જે લોકો જુવાનીમાં આહાર-વિહારમાં સ્વચ્છંદી જીવન જીવતા રહ્યા હોય, ક્ષણભંગુર શારીરિક સુખો પ્રાપ્ત કરવામાં અને ભોગવવાની વિવેકહીન ઘેલછામાં ઘાણીમાં જોડાયેલા બળદની જેમ રાત-દિવસ આંધળી દોડાદોડ કરતા હોય તેમની

ઘડપણમાં કેવી સ્થિતિ હોય તે કલ્પી શકાય છે. તેમની સ્થિતિ પરવશ અને દયાજનક હોય છે. અનેક રોગોના ભોગ બની જાય છે. પરવશ અને લાચારીભર્યું જીવન જીવતા હોય છે. આ સમયે પોતાના વિવેકહીન પૂર્વજીવન માટે પસ્તાવો થાય છે, પરંતુ પસ્તાવો અને નિઃસાસા નાંખવા સિવાય બીજું કંઈ જ કરી શકતા નથી, કેમકે ચેતવાનો સમય હાથમાંથી સરકી ગયો હોય છે. પોતે પોતાની જાતે જ પગ ઉપર કુહાડીનો ઘા માર્યો હોય તો પછી વેદના પણ ભોગવવી જ પડે છે. નિઃસહાય, પરવશ, દુઃખી જીવન જીવ્યા સિવાય બીજો કોઈ છૂટકો રહેતો નથી. આપણી સ્થિતિ આવી ન થાય તે માટે વહેલાસર ચેતી જવાનું છે. જુવાનીમાં આહાર-વિહારમાં સંયમ-નિયમયુક્ત વિવેકપૂર્ણ સાત્ત્વિક જીવન જીવીએ તો ઘડપણમાં આવી પરવશતા આવે નહીં. ભયંકર બીમારીના ભોગ બનીએ નહીં. આપણું ઘડપણ સુધરી જાય, પરિવારજનો પણ દુઃખી થાય નહીં. યથા સમયે પરલોકગમન પણ કાષ્ટદાયક થાય નહીં. આમ આપણું મૃત્યુ સુધરે અને પરિવારજનો પણ મુશ્કેલીમાં મુકાય નહીં, દુઃખી થાય નહિ. આમ પૂજ્યશ્રીએ જીવનમાં સાત્ત્વિકતાનું મહત્ત્વ અને અનિવાર્યતાની સમજણ કૃપા કરી આપી.

પૂજ્યશ્રીએ સાચો લાભ એટલે શું? એ અંગે સમજાવતાં કહ્યું કે...

આજે લાભપાંચમ છે. લાભપાંચમે કેવો લાભ લેવો જોઈએ? શુભ લાભ મેળવવો જોઈએ. મોટર, વાડી, ગાડી, હીરા, માણેક, સોનું, રૂપું વગેરે પ્રાપ્ત કરવાનો લાભ લેવાનો નથી. એ સર્વે તો માયાનું બંધન છે. કલ્યાણમાર્ગમાં આગળ વધવામાં મનુષ્યજન્મ સાર્થક કરવામાં બાધારૂપ છે. તેથી લાભપાંચમે આવો તુચ્છ લાભ મેળવવાનો નથી, પરંતુ શુભ લાભ મેળવવાનો છે. શુભ લાભ એટલે આપણે અત્યાર સુધીનું જીવન

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

કેવું જીવ્યા તે અંગે વિચારવાનું છે. મનુષ્યજન્મ સાર્થક કરવા શું કર્યું તે અંગે ચિંતન-મનન કરવાનું છે. હવે પછી સંયમ-નિયમયુક્ત સદાચારી, સાત્ત્વિક જીવન જીવવાનો શુભ સંકલ્પ કરી તેને અનુરૂપ જીવવાનો પુરુષાર્થ કરવાનો છે. લાભપાંચમે આવો શુભ લાભ મેળવવાનો છે. જો લાભપાંચમે આવો શુભ લાભ ન લઈયે અને અશુભ લાભ લઈએ તો પરિણામે તેની સાથે બીજી કેટલીયે અશુભતા અનાયાસે જીવનમાં આવતી હોય છે. પરિણામે શાશ્વત - સનાતન સુખને પ્રાપ્ત કરવામાંથી ચૂકી જઈએ છીએ. અનમોલ મનુષ્યજન્મે મુખ્ય ધ્યેય મનુષ્યજન્મની સાર્થકતામાં છે, તેનાથી વંચિત રહી જઈએ છીએ. જીવન ભરબાદ થઈ જાય છે. આમ લાભપાંચમે કયો લાભ મેળવવાનો છે તે અંગેની સાચી સમજણ કૃપા કરી આપી.

નવા વર્ષમાં સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન શું કરવાનું છે? કેવું જીવન જીવવાનો સભાનતાપૂર્વક પુરુષાર્થ કરવાનો છે તે અંગે કૃપા વરસાવતાં સમજાવ્યું કે...

નવા વર્ષે મુખ્ય શું કરવાનું છે? સત્ સંકલ્પ કરવાનો છે. કેવો સંકલ્પ કરવાનો છે? આવનાર સમગ્ર વર્ષ દરમિયાન ખૂબ ખૂબ સત્કર્મ કરવાનો સંકલ્પ કરવાનો છે. માત્ર સંકલ્પ કરીને સંતોષ પામવાનો નથી, પરંતુ નિષ્ઠાપૂર્વક તેને અનુરૂપ જીવન જીવવાનો પુરુષાર્થ કરવાનો છે. તો એ સંકલ્પ કર્યો તે લેખે લાગે. આ સત્કર્મ એવાં કરીએ કે જેના ફળસ્વરૂપ સુખની પ્રાપ્તિ થાય. આ સુખ એવું હોય કે જેની પ્રતિક્રિયા દુઃખ ન હોય, માત્ર ને માત્ર સનાતન સુખની પ્રાપ્તિ થાય. આમ સદા-સર્વદા સુખની જ પ્રાપ્તિ થાય એવી કામના રાખી તેને અનુરૂપ સત્કર્મ કરવાનાં છે, તો જેની પ્રતિક્રિયા દુઃખ નથી એવું સાતત્યપૂર્ણ સુખ એટલે કલ્યાણ-મોક્ષની પ્રાપ્તિ. પરમાત્માની કૃપાથી મળેલ મનુષ્યજન્મમાં આ જન્મે જ મોક્ષપ્રાપ્તિનું મુખ્ય ધ્યેય

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

રાખી તે માટે અનિવાર્ય એવાં સત્કર્મોનું આચરણ કરવું જરૂરી છે. તો આ મુખ્ય ધ્યેયને પ્રાપ્ત કરવા અને તે માટે યથાર્થ સત્કર્મો કરવાનો નવા વર્ષે આવનાર વર્ષ માટે સંકલ્પ કરીએ.

પૂજ્યશ્રીએ કર્મના અફર સિદ્ધાંત ની સમજણ આપતાં કૃપા કરી સમજાવ્યું કે -

કર્મનો અફર સિદ્ધાંત છે કે જીવનમાં જે કાંઈ કર્મ કરવામાં આવે તેનું વહેલા કે મોડા ફળ ભોગવવું જ પડે છે એ નિશ્ચિત છે. સત્કર્મોના ફળ સ્વરૂપ પુણ્ય અને તેથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. અસત્કર્મોનાં ફળસ્વરૂપ પાપ અને તેથી દુઃખની પ્રાપ્તિ અવશ્ય થાય જ છે. આમ આપણે કરેલ સત્ કે અસત્ કર્મોના ફળસ્વરૂપ સુખ કે દુઃખ આવશ્ય ભોગવવાં જ પડે છે. તેમાંથી કોઈ જ બચી શકતું નથી. પછી ચાહે વિદ્વાન કે અભણ હોય, ઘનવાન કે ગરીબ હોય, યોગી કે ગૃહસ્થી હોય, સર્વેને આ નિયમ અચૂક લાગુ પડે જ છે. તેથી જીવનમાં કર્મો કરવામાં સતત સાવધાની રાખવી જોઈએ. આપણે એમ વિચારીએ કે આપણાં અસત્ કર્મ થકી બીજાને લાભ-સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે તેથી આપણને વાંધો નહીં આવે, તે અસત્ કર્મનું ફળ ભોગવવું નહીં પડે તો તે આપણું અજ્ઞાન છે. આપણા દ્વારા આચરવામાં આવેલ અસત્કર્મથી અન્યને તો લાભ થતો હશે તે તો થશે, પરંતુ એ અસત્કર્મનું અશુભ ફળ આપણે તો ભોગવવું જ પડશે. તેમાંથી આપણને કોઈ જ બચાવી શકશે નહીં. તેથી આપણાં બાળકો, પરિવારજનોના સુખ માટે આપણે જીવનમાં જો અસત્કર્મ કરીશું તો તેમને તો લાભ થશે, પરંતુ આપણે તો તેનું અશુભ ફળ ભોગવવું જ પડશે. આપણે જીવનમાં કોઈ પણ રૂપે દુઃખ, તાપ, પરિતાપ ભોગવવાં જ પડશે. તેથી અસત્કર્મોનો નહીં પરંતુ સત્કર્મોનો સહારો લઈને જ બાળકો કે પરિવારજનોને

સુખી કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. પરિણામે આપણને પણ જીવનમાં સુખ-શાંતિ પ્રાપ્ત થશે.

આમ પૂજ્યશ્રીએ પરમ કૃપા કરી લાભપાંચમે જીવનમાં સદા સાચા સુખ-શાંતિ પામી કલ્યાણપથમાં આગળ વધવામાં અતિ સહાયરૂપ પ્રેરણાદાયક અમૂલ્ય

લાભ કરાવ્યો. તેને પામી અમે સૌ સાત્ત્વિક આનંદનો અનુભવ કરતા પૂજ્યશ્રીને પ્રણામ કરી ઘરે ગયા.

સત્ય ધર્મ ગુરુદેવની જય. સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને એમની જય તો જ આપણી જય.

ઓમ્... ઓમ્... ઓમ્...

એકતા આડેના ભયંકર વિરોધાભાસો

- યોગભિક્ષુ

અત્યારે અવારનવાર સાંભળવા મળે છે, કે સૌ એક થાવ, ભેદભાવ ભૂલીને સૌ એક થાવ, ખૂબ ઉત્તમ વાત છે. જો એક થવાય તો ખૂબ વધુ સુખ-શાંતિ પ્રાપ્ત થાય. શાસ્ત્રોમાં પણ કહ્યું છે કે, ‘વસુધૈવકુટુંબકમ્’-વિશ્વ એક કુટુંબ છે, પણ એક કુટુંબ કરવું કઈ રીતે? ભેદભાવ ભૂલીને એક થવું કેવી રીતે? લોકોના વિચારોમાં કેટલા મોટા વિરોધાભાસો છે! એક થવા કેટલી મોટી સમસ્યાઓ છે! એ બાબતમાં થોડીક સમસ્યાઓને જાણીએ.

૧. સમાજનો અમુક સમૂહ કહે છે કે, અમારે તો ડુંગળી-લસણ કે કંદમૂળ પણ આહારમાં ન ચાલે, તો, બીજો સમૂહ કહે છે કે, અમારે તો માંસ-મચ્છી ઈંડા વિના બિલકુલ ન ચાલે.
૨. એક સમૂહ કહે છે કે, ગાય તો અમારી માતા સમાન, ગાયમાં તો તેત્રીસ કોટિ દેવો વસેલા છે, તો, બીજો સમૂહ કહે છે કે, ગાયના માંસ વગર ભોજન અધૂરું-અધૂરું જ લાગે છે.
૩. એક સમૂહ કહે છે કે, દૂધ એ મૃત્યુલોકનું અમૃત છે અને દારૂ એ તો સર્વ અનિષ્ટોનું મૂળ છે, તો, બીજા એક સમૂહ કહે છે કે, દારૂ પીવાથી તો સ્વર્ગનો આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે.
૪. એક સમૂહ કહે છે કે, મંદિરો અને મૂર્તિઓ અમારાં ધર્મસ્થાનો છે, તો, બીજો સમૂહ કહે છે કે, મંદિરો અને મૂર્તિઓ જે વધુમાં વધુ તોડે તે મહાન ધર્મી.

૫. એક સમૂહ કહે છે કે, બ્રહ્મચર્યના પાલન જેવું બીજું એકેય તપ નથી, તો, બીજો એક સમૂહ કહે છે કે, અબ્રહ્મચર્યમાં અનલદ આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે.
 ૬. એક સમૂહ કહે છે કે, એક પત્નીવ્રત એ મહાન ધર્મ છે, તો, બીજો સમૂહ કહે છે કે, બહુપત્નીઓ કરવી એ મહાન સત્કર્મ છે.
 ૭. એક સમૂહ કહે છે કે, ઈશ્વર નિરંજન, નિર્વિકાર, નિરાકાર છે, તો, બીજો સમૂહ કહે છે કે, ઈશ્વર સગુણ, સાકાર છે.
 ૮. એક સમૂહ કહે છે કે, જેવાં કર્મો કરીશું તેવાં ફળો આવતા જન્મે મળશે, તો, બીજો સમૂહ કહે છે કે, આવતા જન્મ જેવું કાંઈ છે જ નહીં, માટે મન ફાવે તેમ વર્તો.
 ૯. એક સમૂહ કહે છે કે, “બે બાળકો બસ.” તો, બીજો સમૂહ કહે છે, વધુ બાળકોવાળાને ઈનામો આપીશું!
 ૧૦. અમુક સમૂહને પોતાના પરિવારની સ્ત્રીઓ લાજ(ધૂમટો)કાઢે તે ગમે છે, અમુકને બુરખો ઓઢે એ પસંદ છે, તો, અમુક સમૂહ પોતાના પરિવારની સ્ત્રીઓ ખુલ્લા માથે રહે તેમાં ગૌરવ અનુભવે છે.
- આમ, એક કોમથી બીજી કોમનાં, એક જ્ઞાતિથી બીજી જ્ઞાતિનાં, એક કુટુંબથી બીજા કુટુંબનાં વિચાર-

વાણી-વર્તન-માન્યતા-સંસ્કાર-આદર્શ બધું જ સાવ જુદું. આ બધાં એક કઈ રીતે થઈ શકે? કદાચ કોઈ દબાણને વશ થઈને એક થાય તો પણ તે બહારથી જ, અંદરથી નહીં. ભિન્ન-ભિન્ન દૃઢસંસ્કારવાળા કોઈ કારણસર ભેળા થાય, તો આપસમાં ઘર્ષણ જ થાય. એક જ રાષ્ટ્રમાં અનેક વાદ, અનેક સંપ્રદાય, અનેક શાસ્ત્ર, અનેક સંસ્કૃતિ, જેટલાં મસ્તક એટલા મત. છતાંય સૌને ભેળાં રાખવાનાં-ભેળાં કરવાનાં પ્રયત્નો કરનારાઓ પ્રયત્નો કરતા જ હોય છે અને કરતા જ રહેશે. યુગોથી આ પ્રમાણે થઈ રહ્યું છે. તેઓને સૌને ધન્ય છે. ગીતામાં કહ્યું જ છે કે “ફળની આશા વિના કર્મ કરે જાઓ.”

ભાષા-રાષ્ટ્રભાષા બાબતમાં પણ દરેક સમૂહના ભિન્ન-ભિન્ન મત છે. સૌને પોતાની ભાષા જ રાષ્ટ્રભાષા બને એવો આગ્રહ-હકાગ્રહ-દુરાગ્રહ હોય છે! “હું કહું એ જ સાચું-હું માનું એ જ સાચું”, એવી અજ્ઞાનતામાંથી જ આવા દુરાગ્રહો જન્મતા હોય છે. બે વ્યક્તિ વચ્ચેનો અહંકાર ટકરાય, ત્યારે ઘર્ષણ થાય, બે સમૂહો વચ્ચેનો અહંકાર ટકરાય, ત્યારે હુલ્લાડ થાય અને જ્યારે બે રાષ્ટ્રો વચ્ચેનો અહંકાર ટકરાય, ત્યારે વિશ્વયુદ્ધો થાય. અહંકાર વિના કોણ રહી શકે? અહં વિના કોણ જીવી શકે? અહંકારને જીત્યા વિના એકતા ક્યાંથી સંભવે? અહંકારને માર્યા સિવાય ભેદભાવ ક્યાંથી ભાગે — ભાંગે?

અહંકારને વીસર્યા સિવાય આત્મીયતારૂપી અમૃતફળ ક્યાંથી ચખાય? અહીં તો પરસ્પરવિરોધી સ્વભાવના થોડા જ દાખલા આપ્યા છે. વિશ્વમાં આવું વિરોધાભાસીપણું અનંત પ્રમાણમાં છે.

આ બધી રજૂઆત, સકારાત્મક પ્રયત્ન કરનારાઓને હતોત્સાહ કરવા માટે નથી, પણ તેમને અખંડ ઉત્સાહી રાખવા માટે છે. જે ક્ષેત્રમાં કામ કરતાં હોઈએ તેનું અથ થી ઈતિ સુધી- એડી થી ચોટી સુધી જો જાણતા હોઈએ તો જ તેમાં મક્કમપણે કામ કરી શકીએ, અને તો જ તેમાં સફળ થઈ શકીએ. જે સમુદ્રમાં ડૂબકી મારવી છે, તેની ઊંડાઈ આગળથી જાણવી અનિવાર્ય-આવશ્યક છે.

અનંતવિશ્વમાં અનંત અનેકતાઓ વચ્ચે પણ એક એકતા સોએ સો ટકા છે અને તે છે- સૌનું લોહી લાલ છે, તે માત્ર મનુષ્યનું જ નહીં, પણ પશુપક્ષીઓનું લોહી પણ લાલ છે. આથી એ સાબિત થાય છે કે દરેક જીવનું ઉત્પત્તિસ્થાન એક છે, સૌના પિતા એક છે. કોઈ પણ જીવને અકારણ કષ્ટ આપવાથી તેના પિતા પરમાત્મા દુભાશે જ અને દુભાયેલા પિતા પોતાના બાળકને કષ્ટ આપનારને શિક્ષા કરશે જ કરશે.

॥ પરસ્પરદેવોભવ ॥ હું તમારા માટે દેવસમાન છું અને તમે મારા માટે દેવસમાન છો. ॥

બાપજી! ઘરથી કંટાળી ગયો છું....

- યોગભિક્ષુ

એક ગૃહસ્થાશ્રમી ઘરમાં પત્ની અને બાળકોના કલબલાટથી કંટાળી ગયો બિચારો! તેને એમ થયું કે આ ઘરમાં શી રીતે રહેવાય? તેણે ગામની બહાર આવેલા એક મોટા આશ્રમમાં જવાનું નક્કી કર્યું. ને આશ્રમમાં ગયો અને ત્યાંના મહંતને મળ્યો. મહંતે પૂછ્યું કે, કેમ

અહીં આવ્યા છો? ગૃહસ્થાશ્રમીએ જવાબ આપ્યો કે, “બાપજી! ઘરથી કંટાળી ગયો છું. મારે હવે ઘરે જવું નથી” મહંતે કહ્યું કે, કંઈ વાંધો નહીં. આ આશ્રમ ઘણો મોટો છે. પેલા ભાઈ તો આશ્રમમાં આઠેક દિવસ રહ્યા. તેમને ખૂબ આનંદ થયો. એક દિવસ મહંત એમને લઈને

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

ફરવા નીકળ્યા. આશ્રમ બતાવવા છેક છેડા ઉપર આવેલા રસોડા પાસે લઈ ગયા. પેલા ભાઈએ રસોડું જોયું. રસોડામાં સો ચૂલા હતા અને ત્યાં સો બહેનો બેઠા બેઠા રસોઈ બનાવે. મહંતે કહ્યું કે, આશ્રમમાં જે મહેમાનો આવે, દર્શનાર્થીઓ આવે, આશ્રમપ્રેમીઓ આવે તેમના માટે આ રસોડું ચાલે છે. જોયું આ રસોડું? આ સો ચૂલા? ભાઈ કહે, ‘હા બાપજી, જોયું’ આશ્રમમાં ફરી પાછા આવી તેઓ ઓસરીમાં બેઠા. મહંત પેલા ગૃહસ્થાશ્રમીને સમજણ આપવા લાગ્યા,

તારા ઘરે એક ચૂલો છે અને તોય તું કંટાળી ગયો અને મારે સો ચૂલા છે તોય હું કંટાળતો નથી. એનું કંઈ રહસ્ય તેં જાણ્યું? જો તું એક ચૂલાથી કંટાળીને મારા આશ્રમમાં આવ્યો તો આ સો ચૂલાવાળા આશ્રમમાં તો રહી જ કેવી રીતે શકીશ? હું તો આનંદથી રહું છું! આમ કેમ બને છે તેનું રહસ્ય તને જણાવું. તેં તારા ઘરના એ એક ચૂલાને તારો માન્યો અને અહીં સો ચૂલા છે તોપણ હું એકેયને મારો નથી માનતો. સોમાંથી હજાર થઈ જાય તોય ભલે અને સોએ સોનો નાશ થઈ જાય તોય ભલે. મારે શું? હું તો વાડીનો માળી. મિલમાં એક કારીગર કામ કરતો

હોય. મિલમાં ખોટ જાય કે નફો થાય તો એમાં એને શું? એને તો મહિને જે પગાર મળતો હોય તે એનો. તેવી જ રીતે હું મારું કર્તવ્ય સમજીને આ આશ્રમ ચલાવું છું. આ સો ચૂલાનો કે આશ્રમમાં રહેતાં ભાઈ-બહેનોનો, એમ એકેયનો ભાર મને લાગતો નથી. અને તને એકનો ભાર લાગવા માંડ્યો! તું જીવીશ કઈ રીતે? તારે ઘરે ના જવું હોય તો તું નિરાંતે અહીં રહે! પણ મહંતશ્રીએ આટલું સમજાવ્યું એટલામાં તો પેલા ભાઈને ગુરુચાવી મળી ગઈ. તે મહંતને કહેવા લાગ્યા,

બાપજી, હવે તો હું ઘરે જઈશ. એક ચૂલાનો ભાર શું લાગવાનો હતો? એક ચૂલાને મારો માનું ત્યારેને?

તો માયાનું આ એક દષ્ટાંત તમને આપ્યું, પરંતુ અખા ભગતના કહેવા મુજબ તો જ્યાં જુઓ ત્યાં માયાનાં હાટ લાગેલાં છે. પણ ઈશ્વરકૃપા, ગુરુકૃપાએ સાચી સમજણ દ્વારા જે આંખ ઉપરથી માયાનાં પડળ હટી ગયાં તો બેડો પાર. તો પછી ‘તારું-મારું’ ના દ્વંદ્વમાંથી મુક્ત થઈ શકીશું અને તમામ ધાર્મિક- આધ્યાત્મિક પ્રવૃત્તિમાં રચ્યાપચ્યા રહીને પ્રાપ્ત આ જ કરવાનું છે - ‘તારું-મારું’ ના દ્વંદ્વમાંથી મુક્તિ.

સત્સાહિત્ય પ્રચાર પત્રિકા નં. ૧૨૯, તા. ૨૦-૧૨-૨૦૨૧

- યોગભિક્ષુ

વિચારવા જેવું

અમેરિકા શા માટે જવું? શું ત્યાં ખૂબ ધન અને સુખ-સગવડ મળે છે એટલા માટે?

પણ જો, ત્યાં જવા માટે જેટલી યોગ્યતાની જરૂરત પડે છે તે અને ત્યાં જઈને જેટલો પરિશ્રમ કરવો પડે છે, તે બધું ભારતમાં રહીને કરીએ તો, ત્યાંના જેટલું બધું જ ભારતમાં પણ જરૂર મળે જ. વળી,-

એકનો એક દીકરો અમેરિકા જઈને પછી મા-બાપને બોલાવવાનો હોય, પણ ત્યાં સુધીમાં તો, કાં તો મા-બાપ મરી પરવાર્યાં હોય કે અતિવૃદ્ધ થઈ ગયાં હોય અને જો ત્યાં પહોંચે તો પણ ત્યાં ખૂબ ત્રાસી જાય, દીકરો ને વહુ તો નોકરીએ જાય. પોતે અંગ્રેજી જાણે નહિ, બંધ ઘરમાં નજરકેદ જેવી સ્થિતિ. ન કોઈને હળાય-મળાય કે ન દેવદર્શન. દીકરા ને વહુ માટે રસોઈ તૈયાર રાખે.

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

રુતમ્ભરા

જો દીકરાને બાળકો હોય તો બેબીસીટર! ઘરડા શરીરે આ બધું માબાપથી થઈ શકે નહીં. એટલે છેવટે ભારતભેગાં થઈ જાય! પણ... ભારત આવે ત્યારે ખબર પડે કે ઘર-ખેતર કાંઈ રહ્યાં નથી. એ તો બધું દીકરાને ભણાવવામાં અને અમેરિકા મોકલવામાં સ્વાહા થઈ ગયું હતું.

આમ, દીકરો ન તો માતાપિતાને સુખી કરી શકે કે ન તેમની અમૂલ્ય સેવાનો લાભ લઈ શકે, પણ તોય તેનો અમેરિકાનો મોહ છૂટે નહિ. કેમકે એ મોહ તો બચપણથી જ તેના માથામાં ભરી દેવામાં આવ્યો હતો.

અમેરિકા જઈ આવેલા પણ ત્યાંની સાચી હકીકત જણાવે નહિ અને ફક્ત ત્યાંનો મોહ વધે એવી જ — એટલી જ વાતો કહે, એટલે એમ જ થાયને?

અહીંથી ગમે તેટલી મોટી ડિગ્રીઓ લીધી હોય પણ તે ત્યાં ન ચાલે. જતાંવેત તો, જે કાંઈ જોબ મળે તે સ્વીકારી જ લેવી જોઈએ, નહિ તો ભૂખે મરવું પડે, લાઈનની જોબ તો બે-ચાર વર્ષે મળે ત્યારે ખરી. અમેરિકા ગયા પછી તરત જ, જે નોકરી મળે તે સહર્ષ સ્વીકારીએ અને ભારતમાં હોઈએ, ત્યારે જાતભાતનાં નખરાં કરીએ અને હવે તો —

ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પસાહેબ જે કરે અને કહે તે બધું આંખમાથા પર. રાતને દિવસ અને દિવસને રાત કહે તોપણ બધું જ મંજૂર!!

આ તો ‘ગામનો જોગી જોગટો અને બીજા ગામનો સિદ્ધ’ જેવું થયું.

આ તો ફક્ત અમેરિકાની ઉપરછલ્લી વાતો થઈ. ત્યાં જનાર બધાને આમ જ થાય છે કે બધા આમ જ કરે છે એમ કહેવાનું નથી. આ પ્રકરણનાં બીજાં પણ ઘણાં પાસાંઓ છે.

(પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીના અમેરિકા-શુભેચ્છાયાત્રામાંથી સાભાર)

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

ચરણામૃત

અમેરિકાના યોગીના ભારતના ગુરુજીના આશ્રમની મુલાકાત અમે લીધેલી. ત્યાંના એક નિગ્રોસાધક ભાઈ અમને મળવા આવ્યા. તેઓએ અમને પ્રશ્ન કર્યો કે : અહીંયાં ગુરુ-સંતોનું ચરણામૃત લેવાનો રિવાજ છે, એ બાબતમાં અમેરિકામાં મને સૌ પૂછશે તેનો હું શું જવાબ આપી શકીશ? કારણ કે, ત્યાં તો સૌ એવું માનનારાઓ છે કે આમ કરવાથી તો રોગ થાય, ચરણામૃતની સાથે રોગજીવાણુઓ પણ પેટમાં જાય.

જવાબ : પ્રથમ તો પ્રશ્નનો જવાબ તમારે તમારા ગુરુજી પાસેથી મેળવવો ઠીક ગણાય. પણ અમને પૂછ્યું છે, તો અમારી માન્યતા મુજબ કહીએ છીએ : “જો રોગી માણસની સ્પર્શેલી વસ્તુ વાપરવાથી રોગ થતો હોય, તો નિરોગી માણસની સ્પર્શેલી વસ્તુ વાપરવાથી નિરોગી કેમ ન થવાય ?” બસ આટલો ટૂંકો ને ટચ જવાબ છે અમારો.

સદ્ગુણીના સહવાસથી સદ્ગુણ અને દુર્ગુણીના સહવાસથી દુર્ગુણ, વધતા-ઓછા પ્રમાણમાં આવે જ...

આ નિગ્રોસાધક અમેરિકામાં પણ મળેલા.

સત્સંપત્તિ

સત્સંપત્તિ અને સદ્ગુણોના આચરણ વિના સુખી થઈ શકાતું નથી. પૂર્ણ સુખી થવા માટે જેટલા સદ્ગુણો અને સત્સંપત્તિની જરૂર છે, તેટલા બધાનો સમાવેશ ‘યમ’ અને ‘નિયમ’માં કરી દેવાયો છે. બીજાઓ જ્યારે આપણને કહે કે ‘તમે સુખી છો’ ત્યારે જ આપણને આપણે સુખી લાગીએ એ કાંઈ જેવીતેવી કમનસીબી છે! અને જો ત્યારેય આપણને આપણા સુખની ખબર ન પડે તો...?! તો...?! તો, તેના વર્ણન માટે શબ્દો નથી.

યોગપ્રચાર અને યોગાભ્યાસ દ્વારા વિશ્વશાંતિના સમર્થકોને ઘણું બધું કરવાનું અને સમજવાનું છે. જો તેઓ યમનિયમ વિષે એટલી અને એવી સમજણ વિશ્વને આપી

શકે કે જેથી વિશ્વને એ મુજબ વર્તન કરવામાં રસ જાગે, તો વિશ્વશાંતિ હસ્તામલકવત્ છે, તેમ કહેવું અતિશયોક્તિ નથી. ઉપર્યુક્ત યોગનાં ઉપાંગોના પાલન દ્વારા મળતી શાંતિને પ્રાપ્ત કરીને પછી જ, જે શાંતિ દ્વારા, ધ્યાન, ધારણા અને સમાધિ દ્વારા મળતી આત્યંતિક શાંતિને પ્રાપ્ત કરવાની છે.

સત્યનું આચરણ

વિશ્વશાંતિના પ્રયત્નો કરવા છતાં પણ જો નિષ્ફળ જવાશે, તો સર્વનો સંહાર નિશ્ચિત જ છે, પરંતુ વિશ્વશાંતિનો પ્રયત્ન કરનારાઓને એટલો તો સંતોષ એટલી તો તૃપ્તિ જરૂર હશે કે ‘અમે પ્રયત્ન તો કર્યો હતો’.

સત્યનું આચરણ ભલે કઠિન હશે પણ સફળતા તો સત્યાચરણને જ વરેલી છે. જે પદ્ધતિ સફળતા આપી શકે છે, તે ભલે ગમે તેટલી કઠિન હોય તોપણ તેને સફળતાની તુલનામાં કઠિન ન કહી શકાય. સાચી પદ્ધતિને આચરણમાં મુકવા જેટલા આપણે સમર્થ ના હોઈએ તેથી કોઈ સાચી પદ્ધતિને વખોડી કઢાય નહીં કે તેના તરફ દુર્લક્ષ સેવાય નહીં. સાચી પદ્ધતિનું પ્રાપ્ત થવું તે સફળતાનું પ્રથમ ચરણ છે અને તેનો પોતાના મનમાં ‘સત્ય તરીકે સ્વીકાર થવો’ તે સફળતાનું બીજું ચરણ છે.

જે કાંઈ ‘સત્ય’ તરીકે આપણા અંતરમાં, આપણા વિચારોમાં સ્થિર થયું હશે, ઠર્યું હશે તે જ વહેલું કે મોડું આચારભૂમિકાએ ઊભરી આવવાનું, ઊપસી આવવાનું. કારણ કે વિચારની બીજી ભૂમિકા આચાર છે. પ્રચાર અને પ્રસાર તો વિચારની ત્રીજી અને ચોથી ભૂમિકા છે. જે સાચી પદ્ધતિ શાંતિ પ્રદાન કરી શકે છે, તે પદ્ધતિનું દર્શન કરનાર તથા તેમના દ્વારા જેમને દર્શન થાય તેમણે સૌએ તે પદ્ધતિને અતિ યુસ્તપણે વળગી રહેવું અતિ અગત્યનું છે તો જ અનુકૂળતા પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે તેના અમલીકરણ માટે તત્પર હોઈએ.

અંતઃસ્ફુરણ પરમાત્માની છે

જીવની અને શિવની, એટલે કે આત્મા અને પરમાત્માની અર્થાત્ લઘુ (મર્યાદિત) અને ગુરુ (અમર્યાદિત)ની ક્ષમતા એકસરખી નથી તે સાચું, પરંતુ તેથી એમ સમજીને કે ‘આપણી “શક્તિ કેટલી? આપણે શું કરી શકીએ? ભગવાને ધાર્યું હશે તેમ જ થશે,’ એમ વિચારીને બેસી રહેવાય નહીં. દરેક વ્યક્તિએ પોતાની બુદ્ધિ-શક્તિ મુજબ અહિંસાના, સદાચારના પાલનમાં મગ્યા જ રહેવું જોઈએ.

આપણી અંતઃસ્ફુરણના માધ્યમથી ભગવાન જ કાર્ય કરી રહ્યા છે એમ કેમ ના માનીએ? બીજાને દુખી કરે તે દુષ્ટાત્મા, પોતે જ સુખી થાય તે આત્મા અને બીજાને સુખી કરવામાં જ પોતાનું સર્વસ્વ ન્યોછાવર કરી દે તે પરમ આત્મા-પરમાત્મા. ‘પરમધર્મ અહિંસાનું પાલન કરે તે પરમાત્મા’ એમ કહેવું તે શું અતિશયોક્તિ ભરેલું છે? જે પરમનું પાલન કરે તે પરમ.

વિરોધી તર્કો—દલીલોથી જળકમળવત્ રહીને આવી સમજણમાં પૂર્ણ નિષ્ઠા રાખવી જોઈએ કે હિંસાથી જો હિંસા ફેલાઈ શકતી હોય, તો અહિંસા અને સદાચારથી અહિંસા, સદાચાર કેમ નહીં પ્રસરે? વિચાર, આચાર, પ્રચાર અને પ્રસારની ક્રમિક ગતિએ સદાચારની આગેકૂચ થવાની જ. અસ્તુ.

હિંસાને નાથવા માટેના મૃતસંજીવની મહાસૂત્રો

- (૧) હિંસાની પ્રતિક્રિયા હિંસા છે અને અહિંસાની પ્રતિક્રિયા અહિંસા છે.
- (૨) હિંસાથી હિંસા ફાટી નીકળે, તો અહિંસાથી અહિંસા ફળી શકે.
- (૩) હિંસાથી હિંસક તરફ વેરવૃત્તિ બંધાય છે, વેરવૃત્તિથી બદલાની ભાવના બંધાય છે, બદલાની ભાવનાથી હિંસા આચરાય છે અને હિંસાથી પાછી બદલાની ભાવના. આમ હિંસા અને પ્રતિહિંસાના રેહેંટનો અનંત ચક્રાવો ચક્રે ચડે છે.

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

રુતમ્ભરા

- (૪) પોતે કાયરમાં ગણાવાની પરવા કર્યા સિવાય, જેઓ બદલો લેવાની ભાવના પડતી મૂકીને હિંસા-પ્રતિહિંસાના ચક્રને થંભાવવાની પહેલ કરી શકે છે તે વીર-શૂરવીર-મહાવીર સમાન છે. કારણ કે તેના દ્વારા સમાજમાં સુખશાંતિનું સામ્રાજ્ય, પુનઃ સ્થપાય છે.
- (૫) મરીને પણ જીવવા દઈશું, એ આદર્શનિવળગી રહીશું.

- (૬) વ્યક્તિ વામન શરીર છે અને વિશ્વશરીરો વિરાટ શરીર છે. વ્યક્તિ-શરીરના કોઈ પણ એક અંગમાં થતું સુખદુઃખ જેમ આખું શરીર અનુભવે છે તેમ કોઈ પણ શરીરના સુખ-દુઃખની અસર વિશ્વનાં બધાં શરીરોમાં પહોંચે છે, માટે સુખી કરીએ અને સુખી થઈએ.

‘આજનું ભાથું’ માંથી સાભાર

(ફેસબુક પોસ્ટ)

- યોગભિક્ષુ

૩૨૬ મનની ચંચળતા ...

વાંદરો એક તો ચંચળ હોય જ અને જો તેણે દારૂ પીધો હોય, અને એ અવસ્થામાં જ જો તેને વીંછી કરડે, અને વળી તેનામાં ભૂત પ્રવેશ કરે તો તેની ચંચળતા કેટલી બધી વધી જાય ?

મનની ચંચળતાને પણ આવા વાંદરા જોડે સરખાવાય છે. પણ તોય તેને ‘અભ્યાસ અને વૈરાગ્ય’ થી વશમાં કરી શકાય છે.

“અભ્યાસવૈરાગ્યાભ્યાયંતન્નિરોધઃ”

- પાતંજલ યોગદર્શન

કાર્યસફળતા માટે, કંટાળ્યા વિના, પ્રસન્નતાપૂર્વક, ફરી ફરી પ્રયત્ન કરવો તેને અભ્યાસ કહે છે. અને : કાર્યસફળતા પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્નમાં જે જે કુટેવો વિદ્યન્નરૂપ થતી હોય તેને સહર્ષ ત્યાગી દેવી તેને વૈરાગ્ય કહે છે. વૈરાગ્ય એટલે વિનારાગ.

૬૬૨ ચમત્કાર ...!

હમણાં હમણાં ગુરુજીના ચમત્કારો વિષે સાંભળવા મળે છે. જેમ કે, ગુરુજીની કૃપાથી પુત્ર થયો, કે કેશ જીતી ગયા, કે પાસ થઈ ગયા, કે લગ્ન થઈ ગયાં, કે રોગ મટી ગયો, કે નોકરી મળી ગઈ વગેરે વગેરે.

સાચી વાત, તેમ થયું હશે, લોકો જૂઠું શા માટે બોલે? પણ એ બધું અમે કર્યું છે તે વાત સાચી નહિ. એમના પુરુષાર્થ અને પ્રારબ્ધથી બધું થયું. જો એ બધું અમે કર્યું હોય તો તેની અમને ખબર હોય, પણ અમને એ ખબર હોતી નથી. એની ખબર તો અમને ત્યારે જ પડે છે કે જ્યારે કોઈ આવીને અમને ખબર આપે.

બિન ભૂમિ મનોહર મહેલ રચ્યા,
બિન બીજ કે ભાગ લગાયા દિયા;
સબ કે ઘટ મંદિર કે અંદર,
તુને આપ મુકામ જમાય દિયા!

શરીર ધર્મ ... ૧૦૧૭

જેમને આપણે અતિ મહાન, અસામાન્ય માનવ માનતા હોઈએ તેમનામાં માનવ-સહજ કમજોરીઓ શું બિલકુલ ન હોય ? હોય જ. પણ સામાન્યોની તુલનામાં નહિ કે બરાબર હોય. પંચમહાભૂતના શરીરમાં તો વધતા-ઓછા પ્રમાણમાં કમજોરી હોય જ, એ શરીરધર્મ છે. બિલકુલ ન હોય ફક્ત લોઢા-લાકડાના શરીરમાં.

આને એક દૈષ્ટાંતથી સમજીએ - એક માણસ સામે ગામ ચાલીને પહોંચતાં સો વખત પડ્યો, અને બીજો ફક્ત એક-બે વાર જ પડ્યો! આ બંનેમાં જેટલો

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

તફાવત તેટલો જ સામાન્યમાં અને અસામાન્યમાં તફાવત. પણ - અનેક વાર પતન પામનારો માણસ, એક-બે વાર પતન પામનાર માણસની ખૂબ નિંદા-ટીકા-ખોદણી -ઈર્ષા એટલા માટે કરે છે કે જેથી પોતાની કમજોરીઓ ઢંકાય ! અને પોતાની નજરોમાંથી પોતે ઊતરી ન જાય !

પહેલા ધોરણમાં ભણનારા કરતા સાતમા ધોરણવાળો આગળ જ છે, ભલે બારમાવાળા કરતાં પાછળ હોય, પણ તે પહેલા ધોરણવાળાને ભણાવી શકે જ ...

૬૫૯ એક રોટલી

છગન તો એક જ રોટલી ખાય. પણ મગન તો ત્રણ ખાય. છગનને એક રોટલી સાથે દાળ-ભાત, શાક-કચુંબર-રાયતું, એકાદ મિષ્ટાન્ન, કઠોળ અને ફળ-ફળાદિ પણ હોય.

પણ, મગનને ત્રણ રોટલી સાથે માત્ર શાક જ હોય. પણ તોય કહેવાય કે, છગન માત્ર એક રોટલીથી ચલાવે છે.

૩૨૮ વૈરાગ્ય

રોજે સવારમાં એલાર્મ વાગે છે છતાંય ઊઠી શકાતું નથી તો તેનું કારણ શોધવું જોઈએ. નાટક-ખેલ-સિનેમા-સદ્કાને કારણે મોડું સુવાય છે કે ભાઈબંધ-દોસ્તો સાથે ગામ-ગપાટાં મારવામાં ઉજાગરો થાય છે? કે બીજા ગમે તે કારણે ઉજાગરા થતા હોય તો તે કારણોને તુરંત જ ક્રમે ક્રમે છોડી દેવાં જ જોઈએ, ભલે તેમાં ગમે તેટલો આનંદ મળતો હોય તોય. આપણે જે કાર્યસફળતા સાંધવી છે તેમાં તે વિઘ્નરૂપ છે તો તેમાં પ્રેમ રખાય જ કેમ? વિઘ્નરૂપ થતાં કારણો તરફ વૈરાગ્ય જ દૃઢપણે કેળવવાનો હોય. આને કહેવાય વૈરાગ્ય.

વીણેલાં મોતીડાં

(૧) નશીલા પદાર્થો કરતાંય સોનાનો-સત્તાનો નશો સોગણો વધારે હોય છે નશીલા પદાર્થો તો ખાઈએ

- પીએ ત્યારે જ તેનો નશો ચઢે છે, પણ સોનાનો-સત્તાનો નશો તો પ્રાપ્ત થવામાત્રથી ચઢી જાય છે.

નશીલા પદાર્થોનો નશો તો કેવળ તેનો નશો કરનાર એકને જ નુકસાન કરે છે અને સમાજમાં તે નશાબાજ ખૂબ હલકો ગણાય છે; સોના-સત્તાનો નશાબાજ અનેકોને નુકસાન કરી શકે છે છતાં સમાજમાં તે મોટાભા પણ મનાતો હોય છે!

જેનાથી વિવેકબુદ્ધિ નાશ પામે અને સાર-અસારનું ભાન ન રહે તે બધા જ નશા કહેવાય અને તે બધા ત્યજવાથી જ કલ્યાણ થાય.

સૂક્ષ્મ રીતે જોતાં સમાજમાં આવાં તો અનેક વિરોધભાસી આશ્ચર્યો જોવા મળે. આવાં બધાં આશ્ચર્યો જોનારાએ ચેતી જવું જોઈએ

(૨) ભલે લોઢાની તલવાર હોય કે ભલે

લોઢાની ભગવાનની મૂર્તિ હોય, છતાંય પારસમણિ તો તે બંનેનું સ્પર્શમાત્રથી સોનું બનાવી જ દે છે. પારસમણિને તલવારમાં અને પ્રભુમૂર્તિમાં કોઈ ભેદ લાગતો નથી. તે તો તેનો સ્પર્શ કરનારને સોનું બનાવી જ દે છે, લોઢાનું સોનું બનાવવું તે તો તેનો સ્વભાવ જ છે. શરત એટલી કે સ્પર્શ થવો જોઈએ.

ગુરુ-સંતો પણ પારસમણિ જેવા છે. તેમને મન સ્ત્રી - પુરુષ, કાળો-ગોરો, પશુ-પક્ષી, જાતિ-પાતી વગેરેનો ભેદ નથી હોતો; તેમને તો સૌમાં આત્મતત્ત્વ ચૈતન્ય તત્ત્વ જ વિલસતું દેખાય છે. તેમના સંસર્ગમાં આવનાર સૌનું કલ્યાણ જ થાય છે.

૩૨૭ અભ્યાસ

સવારમાં વહેલા ઊઠીને ધ્યાનમાં બેસવાની ઈચ્છા હોય અને તે માટે એલાર્મ પણ મૂક્યો હોય; પણ જ્યાં એલાર્મ વાગે કે બટન દાબીને તેને બંધ કરી દઈએ અને એમ વિચારીએ કે દસ મિનિટ પછી ઊઠું છું. પણ ઘરના કોઈ ઉઠાડે ત્યારે ઊઠીએ

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

અને જલદી-જલદી ન્હાઈધોઈ, નાસ્તો કરી અને નોકરી ભેગા !

આમ રોજ બને છતાં ન કંટાળતા , સફળતા ન મળે ત્યાં સુધી પ્રયત્ન કરતા જ રહીએ તેનું નામ અભ્યાસ.

૩૨૪ ગુરુ બધું કરી દેશે ...

કેટલાક મૂર્ખ લોકો એવી બ્રામક ભ્રમણા અને કલ્પનામાં પડ્યા રહે છે કે “ગુરુ બધું કરી દેશે” ગુરુના કહ્યા પ્રમાણે વર્તન કરવાની તો હજી પૂરેપૂરી ગતાગમ કે સૂઝ ઊગતી નથી અને તે પ્રમાણે કરવાની હોંશ કે ઉત્કટતા નથી, ગુરુ માટેનો હૈયાનો નિર્મળ પ્રેમભક્તિયુક્ત ભાવ પ્રગટેલ નથી, જીવનવિકાસ કાજે સદ્ ગુરુનો ઉપયોગ કરી લેવાની જ્ઞાન ભક્તિમય દૈષ્ટિ આપણને સાંપડી નથી; એમ છતાં ખાલી ખાલી પડી રહીને “ગુરુ બધું કરી દેશે” તે તો વાંઝણી ઈચ્છા તે નક્કી જાણવું. (‘હરિ ઝું ગુંજ’ માંથી સાભાર.)

નવવધૂ વરને કહે છે કે

આજનો સુહાગરાત્રીનો દિવસ મારા માટે અદ્વિતીય અને અલૌકિક છે. આજે હું સૌભાગ્યવંતી બની. જેની પ્રાપ્તિ માટે મેં મહાકઠિન વ્રત – દાન – પુણ્ય વગેરે કર્યા હતાં તેવા પ્રભુરૂપ પતિની પ્રાપ્તિ થઈ. હવે હું મહાભાગા—સુભાગા બની. અને આજે દુઃખની

પણ કોઈ સીમા નથી; કારણ કે જેને હું જીવન—સર્વસ્વ ગણતી હતી તેવા સંયમધર્મની શિથિલતાની પરંપરાના દિવસોનો પ્રારંભ આજનો દિવસ છે. જે શીલરક્ષા કાજે માથું ચડાવી દેવા માટે પણ હું લેશ પણ ખચકાતી ન હોતી તે શીલને આજે હું સહર્ષ પતિચરણોમાં ચડાવી રહી છું !

૩૨૩ હાસ્યની શોધ

માનવીને સંતાપની સગડીમાં એટલું તો સળગવું પડ્યું કે આથી લાચાર બનીને તેને હાસ્યની શોધ કરવી પડી. નિત્સે

૩૨૫ નિત્ય વ્યાયામ

આપણે ઓમ્ પરિવારમાં સ્વાધ્યાયમાં જે ‘ગુરુમહિમા’ ગાઈએ છીએ તેની છેલ્લી લીટી છે :

કર્મ-કાષ્ટને બાળવા,

સદ્ ગુરુએ દીનો જાપ.

રોજે રોજના કર્મથી, જાણ્યે-અજાણ્યે જે પાપો થઈ જાય છે, તે પાપકષ્ટોને બાળવા માટે, સદ્ ગુરુએ, રોજેરોજ જપવા માટે મંત્ર આપ્યો કે જેથી રોજેરોજના પાપ—કષ્ટો બળી જાય, મોટો જથ્થો ભેગો થાય જ નહિ. તેવી જ રીતે રોજે, યોગ—આસનોનો અભ્યાસ કરવાથી, શરીરના કોઈ પણ સાંધામાં ક્ષાર જામે જ નહિ, રોજ જામે એટલો રોજ સાફ થઈ જાય.

પાંતજલ યોગદર્શન - સાધનપાઠ

‘શાન્તા’ પુસ્તકમાંથી સાભાર

-યોગભિક્ષુ

તપ : સ્વાધ્યાયેશ્વર પ્રણિધાનાનિ ક્રિયાયોગઃ ॥૧॥

ભાવાર્થ : તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વરપ્રણિધાનને ક્રિયાયોગ કહેવામાં આવે છે.

વિસ્તાર : અષ્ટાંગ યોગમાં તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વરપ્રણિધાનને ક્રિયાયોગ કહેવામાં આવે છે. આ ત્રણનું સામૂહિક નામ ક્રિયાયોગ છે. અન્ય મહાત્માઓ

દ્વારા પણ ‘ક્રિયાયોગ’ શબ્દ પ્રચારમાં આવેલો છે. પણ અહીં તો ક્રિયાયોગ એટલે તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વરપ્રણિધાન જ સમજવાનાં છે. ક્રિયાયોગ કહેવાથી કોઈ પણ ચોક્કસ પ્રકારની ક્રિયા કરવાની સૂચના પ્રાપ્ત થાય છે, કોઈ ક્રિયા કરવાનો યોગ કરવાનો છે; સ્થૂળ-સૂક્ષ્મ, લૌકિક-અલૌકિક સાથે યોગ કરવાનો છે.

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

તપ : તપનો અર્થ ખૂબ ઝીણવટથી અને વ્યાપક રીતે સમજવાનો છે. આ તપ અષ્ટાંગ યોગમાં આવતું 'તપ' છે. યોગની પહેલી શરત એ છે કે બધું જ 'યુક્ત' થવું જોઈએ. કોઈપણ 'અતિ' થવું ન જોઈએ. આ જગ્યાએ તપ એટલે કોઈ ઉગ્ર ક્રિયાના આચરણની વાત સમજવાની નથી, રજઃપ્રધાન કે તમઃપ્રધાન તપ પણ સમજવાનું નથી; સંપૂર્ણ સત્ત્વમય તપ સમજવાનું છે. યોગસાધના જીવન માટે છે તેથી તે જીવનસાધના પણ છે. તેથી જીવનસાધના અને યોગસાધના કરનારાએ તપને પોતાની દિનચર્યા અને જીવનચર્યામાં ઓતપ્રોત કરી દેવાનું છે. કોઈ અત્યંત કષ્ટદાયક ક્રિયાઓ કરવાની નથી. જેમકે ઘણાબધા ઉપવાસ કરવા, પંચધૂણી તાપવી, એક પગે ઊભા રહેવું, એક હાથ ઊંચો કરીને સૂકવી નાંખવો વગેરે પ્રકારનાં ભયંકર ઉગ્ર તામસિક-રાજસિક તપ જોવામાં આવે છે. તેવું તપ નથી કરવાનું. અહીં તો સૌમ્ય, સાત્ત્વિક અને અખંડ તપ કરવાનું છે.

જીવનમાં આરોગ્ય અતિ મહત્વનું છે. આરોગ્ય કાયમ જળવાઈ રહે તે માટેના જે નિયમો તેનું પ્રામાણિક પાલન કરવું તે પણ તપ છે. આરોગ્ય માટે નિત્ય, નિયમિત આસન તથા પ્રાણાયામરૂપી બાહ્ય તથા આંતરિક વ્યાયામ કરવો તે પણ તપ છે. શાસ્ત્રોમાં તો પ્રાણાયામ અને બ્રહ્મચર્યને શ્રેષ્ઠ તપ કહેવામાં આવ્યાં છે. જેમ ધાતુને તપાવવાથી તેનો મળ નાશ પામી જાય છે તેમ પ્રાણાયામરૂપી તપ કરવાથી શરીરની નાડીઓનો મળ નાશ પામી જાય છે અને નાડીઓ વિશુદ્ધ થઈ જાય છે. બ્રહ્મચર્યરૂપી તપથી દેવોએ મૃત્યુને મારી નાખ્યું એમ વેદોમાં કહ્યું છે. આહાર, વિહાર, તથા નિદ્રાને નિયમમાં રાખી, પરનિંદા પરિત્યાગી, ગુણગ્રાહી થઈ પોતાના કુટુંબ, સમાજ અને દેશ માટે

અદ્વિતીય દૃષ્ટાંત બનવું તે પણ અતિ ઉત્તમ તપ છે. યોગનું તપ એ કાંઈ પ્રદર્શનની વસ્તુ નથી. તે તો ગુપ્તપણે આચરવાની ક્રિયાઓ છે અને તો જ તે સંપૂર્ણ ફળદાતા બની શકે છે.

ક્રિયાયોગનું બીજું અંગ સ્વાધ્યાય છે.

સ્વાધ્યાય : સ્વાધ્યાય એટલે 'સ્વ'નો અધ્યાય અને સ્વ એટલે આત્મા-જીવાત્મા-દ્રષ્ટા, આત્મા માટે જે કાંઈ કરીએ તેને સ્વાધ્યાય કહેવાય. 'પર'માંથી મુક્ત થઈને 'સ્વ'માં સ્થિર થવા માટે જે કાંઈ સહાયતા કરે તે બધાંને સ્વાધ્યાય કહી શકાય. જુદાં જુદાં અધ્યાત્મમંડળો દ્વારા સ્વાધ્યાયમાં સ્થિર થવા માટે જુદા જુદા કાર્યક્રમોની સહાયત લેવામાં આવે છે. વિવિધ ભજનો, શ્લોકો, મ્નોતો, સ્તુતિ, પ્રાર્થના વગેરે બોલીને સ્વાધ્યાય કરવામાં આવે છે. પરંતુ તે સાક્ષાત્ સ્વાધ્યાય નથી, તે સ્વાધ્યાયમાં સહાયતા કરનાર કાર્યક્રમ છે. એ કાર્યક્રમ પછી જો 'સ્વ'માં સ્થિર થઈ શકીએ તો જ ખરો સ્વાધ્યાય થયો કહેવાય. સ્વાધ્યાય માટે - 'સ્વ'માં સ્થિર થવા માટે મંત્ર પણ એક અતિ ઉપયોગી સાધન છે. મંત્રો પણ અનંત છે.

સ્વાધ્યાય માટે ગાયત્રીમંત્ર ખૂબ સહાયક છે. અમે સ્વાનુભવપૂર્વક કહીએ છીએ કે દીર્ઘકાળ, નિયમપૂર્વક ગાયત્રીમંત્રના જપ કરવાથી બુદ્ધિમાં પણ સૂક્ષ્મતા આવે છે. અને તેથી અતિ સૂક્ષ્મ વિષયોને સમજવાની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે. આવી યોગ્યતા પ્રાપ્ત થવાથી યથાર્થ દર્શનની પ્રાપ્તિ થાય છે. અને તેથી 'સ્વ'માં સ્થિર થઈ શકાય છે. પ્રાણાયામ અને બ્રહ્મચર્યના પાલનરૂપી તપથી સૂક્ષ્મ થયેલું તન-મન 'સ્વ' માં સ્થિર થવા માટે પણ ક્ષમતાવાળું હોય છે.

આત્મતત્વ વિષેની બધા પ્રકારની સમજણ પ્રાપ્ત કરી લેવી તેનું નામ સ્વાધ્યાય.

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

રુતમ્ભરા

હવે ઈશ્વરપ્રણિધાનને સમજીએ.

ઈશ્વરપ્રણિધાન : ઈશ્વરપ્રણિધાન એટલે ઈશ્વરને શરણે જવું, અહંકારનો સંપૂર્ણ લય. જીવન જીવવા માટે જે જે કર્તવ્ય-કર્મો કરવાં પડે તે તે ફળની ઈચ્છા વિના થાય. મનને ગમતું કે અણગમતું જે કાંઈ ફળ મળે તે ઈશ્વરનું જ આપેલું છે અને તેનાથી આપણું ભલું જ થવાનું છે તેવી સમજણનું હોવું તેનું નામ ઈશ્વરપ્રણિધાન. ઉપરોક્ત તપ અને સ્વાધ્યાય દ્વારા બુદ્ધિ પરિમાર્જિત થવાથી નિષ્કામ કર્મયોગનું આચરણ થઈ શકે છે. ઈશ્વરસમર્પણની રીતે જે જીવે છે, લાભ અને નુકસાનની તેની વ્યાખ્યા સામાન્ય મનુષ્યની વ્યાખ્યા જેવી નથી હોતી. સામાન્ય મનુષ્યો પોતાના મનનું ધાર્યું કરવા ઈચ્છતા હોય છે. જ્યારે ઈશ્વરપ્રણિધાનવાળા સાધકો કર્મનું જે કાંઈ ફળ મળે તેને ઈશ્વરનું આપેલું જ સમજે છે અને જે ઈશ્વરનું આપેલું છે તે કલ્યાણકારી જ હોય એમ સમજે છે.

પતંજલિ મુનિએ ઈશ્વરપ્રણિધાનનો મહિમા સમાધિપાદમાં પણ કહ્યો છે. સમાધિપાદના સૂત્ર ત્રેવીસમાં તેમણે કહ્યું - ઈશ્વરપ્રણિધાનાદ્વા અર્થાત્ “અથવા તો ઈશ્વરની શરણાગતિથી (અસંપ્રજ્ઞાત યોગની પ્રાપ્તિ થાય છે).” જેને અસંપ્રજ્ઞાત યોગ જન્મથી પ્રાપ્ત નથી અને જે ઉપાયથી પણ મેળવી શકે તેમ નથી અને છતાંય પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છા રાખે છે તેણે તે પ્રાપ્ત કરવા ઈશ્વરની શરણાગતિ સ્વીકારી લેવી. આ ઉપાય આમ તો બહુ સહેલો લાગે છે કે “ઓહ! આમાં શું? આ તો બહુ સરસ! માત્ર ઈશ્વરશરણે ચાલ્યાં જઈશું એટલે અસંપ્રજ્ઞાત યોગ પ્રાપ્ત થઈ જશે.” આમ બોલવામાં તો સરળ લાગે છે. જો કે તે અતિ સરળ પણ છે અને મહાકઠિન પણ છે. શરણાગતિ સ્વીકારતાં આવડે તો અતિ સરળ છે. પરંતુ તે આવડત કેળવવી તે કઠિન છે. જીવનમાં ઘણુંબધું સમાધાન પ્રવર્તતું હોય

તો જ ઈશ્વરની શરણાગતિ સ્વીકારી શકાય છે, તો જ ઈશ્વરના શરણે જઈ શકાય છે, તો જ “ભેંસનો પગ ભાંગ્યો તો સારા માટે” એમ કહી શકવાની હિંમત કરી શકાય છે.

અસંપ્રજ્ઞાત યોગનું જ્ઞાન જેઓને જન્મથી જ હોય છે તેમણે પણ તે, ગતજન્મોમાં અભ્યાસ કરીને જ પ્રાપ્ત કરેલું હોય છે. તેથી ખરેખર તો એ પણ ઉપાયથી જ પ્રાપ્ત થયેલું જ્ઞાન કહેવાય. આ દૃષ્ટિએ જોતાં અસંપ્રજ્ઞાત યોગનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની બે જ રીતો થઈ કહેવાય. પહેલી ‘ઉપાય’ અને બીજી ‘ઈશ્વરપ્રણિધાન’. પહેલી રીતના ઉપાયમાં શ્રદ્ધા, સમર્પણ, પ્રયત્ન, પુરુષાર્થ અને બુદ્ધિ આવે છે. તો બીજી રીતના ઉપાયમાં શ્રદ્ધા સમર્પણ અને શરણાગતિ આવે છે. ઉપલક્ષ્ય દૃષ્ટિએ જોતાં બંને રીતો ભિન્ન લાગે છે પરંતુ સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિએ વિચાર કરતાં સમજાય છે કે શ્રદ્ધા-સમર્પણ-શરણાગતિને સ્વીકારી-અપનાવી લેવાનું પણ ઓછી બુદ્ધિથી અશક્ય છે. સમર્પણ માટે પણ અહમ્ના સંપૂર્ણ ત્યાગ માટે અતિ સૂક્ષ્મ-શુદ્ધ બુદ્ધિની જરૂરત પડે છે.

અહમ્ના વિસર્જન સિવાય ઈશ્વરપ્રણિધાન થઈ શકે નહીં, અને અહમ્નું વિસર્જન ઘણાં વર્ષો અને જન્મોનાં સાધના-અભ્યાસનો પરિપાક છે. અહમ્નું વિસર્જન એ પણ એક મોટી સાધના - એક મોટી પ્રાપ્તિ છે. અહમ્ના વિસર્જનથી ઈશ્વરશરણાગતિ સ્વીકારી શકાય છે અને શરણાગતિ સ્વીકારવાથી રહ્યો-સહ્યો અહમ્ પણ વિલય પામી જાય છે.

“આપણું કલ્યાણ કઈ રીતે થશે તે માટે જો આપણી બુદ્ધિ ન ચાલતી હોય તો યોગ્ય વ્યક્તિ આપણને આપણા કલ્યાણ માટે જે કાંઈ કરવાનું કહે તે પ્રમાણે આચરણ કરવામાં શ્રદ્ધા રાખવી જોઈએ.” આ વાક્યમાં એક અટપટું રહસ્ય ઊપસી આવે છે કે

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

“હું બુદ્ધિ વિનાનો છું” એટલું જાણવું એ તો ઘણી બધી બુદ્ધિ હોવાનું સાબિત કરે છે! અને શરણાગતિ સ્વીકારવામાં તો બુદ્ધિને પૂર્ણપણે બાદ કરી નાખવી પડે છે અને બુદ્ધિને બાદ કરવાલમાં પણ બુદ્ધિનો જ ઉપયોગ થતો હોય છે. વળી શરણાગતિનો નિર્ણય પણ મંદબુદ્ધિની વ્યક્તિ નથી લઈ શકતી.

ઉપરોક્ત તાત્વિક વિચારણાથી એ જણાયું કે ઉપાય-પ્રત્યય અને ઈશ્વરપ્રણિયાન બંને રીતો ઊંડાણમાં જતાં એક છે. ચાહે શ્રદ્ધા દ્વારા બુદ્ધિ તોડો અથવા બુદ્ધિ દ્વારા શ્રદ્ધા જોડો, કે અભ્યાસ દ્વારા અહમ્ને હટાઓ અથવા સમર્પણ દ્વારા અભ્યાસને બઢાઓ અસ્તુ.

તો ક્રિયાયોગનું ત્રીજું અંગ ઈશ્વર પ્રણિધાન- ઈશ્વર શરણાગતિ છે. તે અસંપ્રજ્ઞાત યોગ પ્રાપ્ત કરવાનો પણ એક ઉપાય છે. તેથી તેને તાત્વિક રીતે સમજ્યા.

ઈશ્વરને શરણે જવું હોય તો ઈશ્વરના કોઈ ઓળખ-પરિચય હોવાં જોઈએ. બિલકુલ પરિચય વિના ઈશ્વરના શરણે કઈ રીતે જઈ શકાય? ઈશ્વરનું મુખ્ય નામ શું? તેમની સાચી ઓળખ શું? તે માટે યોગશાસ્ત્રના સમાધિપાદમાં સૂત્ર ૨૪ થી ૨૯ આપેલાં છે. (ઈશ્વરની વ્યાખ્યા માટે “મુક્તા” પુસ્તક જોઈ લેવું.)

તો, આ રીતે આપણે ક્રિયાયોગનાં ત્રણ અંગો - તપ, સ્વાધ્યાય અને ઈશ્વરપ્રણિધાનને સમજ્યા. આ ત્રણેયનું પ્રયોજન શું છે તે બીજા સૂત્રમાં કહે છે.

સમાધિભાવનાર્થઃ કલેશતનુકરણાર્થશ્ચ ॥૨॥

ભાવાર્થ : (ક્રિયાયોગ) સમાધિની પ્રાપ્તિ માટે અને કલેશોને તનુ કરવા માટે (છે).

વિસ્તાર : ક્રિયાયોગનું આચરણ કરવાથી સમાધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. સમાધી સુધી પહોંચી શકાય છે અને કલેશોને તનુ-પાતળા કરી શકાય છે, કલેશોને હટાવી શકાય છે. જ્ઞાન સુધી કલેશોને તનુ ન કરી શકાય

ત્યાં સુધી સમાધિમાં જઈ ના શકાય. તેથી પ્રથમ કાર્ય છે કલેશોને તનુ કરવાનું. ક્રિયાયોગનું મુખ્ય કાર્ય કલેશોને તનુ કરવાનું છે. કલેશો જ્યારે તનુ થઈ જાય છે ત્યારે સમાધિની પ્રાપ્તિ સરળ થઈ જાય છે. ક્રિયાયોગનું પાલન કરવાથી કલેશો તનુ થઈ જાય છે. પાતળા પડી જાય છે અને તેથી સમાધિ માટે જેટલી એકાગ્રતા જરૂરી છે તેટલી એકાગ્રતા પ્રાપ્ત થાય છે. કલેશો કે જે શાંતિપ્રાપ્તિ માટે મોટામાં મોટા બાધક છે, મનુષ્યની શાંતિને છિન્ન-ભિન્ન કરી નાખે છે, સાધકની શાંતિને ડહોળી નાંખે છે. તેનું વર્ણન યોગશાસ્ત્રમાં બહુ સારી રીતે કરેલું છે.

સમાધિપાદમાં જેમ પાંચ પ્રકારની વૃત્તિઓનું વર્ણન વિસ્તારપૂર્વક કરેલું છે તેમ આ સાધનપાદમાં પાંચ પ્રકારના કલેશોનું વર્ણન પણ વિસ્તારપૂર્વક કરેલું છે. પાંચ પ્રકારના જે કલેશો વર્ણવ્યા છે, તેમને તનુ-પાતળા કરવા માટે, તેમનો નાશ કરવા માટે, તેમને હટાવવા માટે ક્રિયાયોગનું આચરણ કરવાનું છે. એ કલેશો જ્યારે સૂક્ષ્મ થઈ બરાબર નાશ પામી જાય ત્યારે સમાધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

પાંચ પ્રકારના કલેશો કયા છે, તેમનાં નામ શું શું છે તેની વાત ત્રીજા સુત્રમાં આવે છે.

અવિદ્યાઅસ્મિતારાગદ્વેષાભિનિવેશાઃ પંચકલેશાઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ : અવિદ્યા, અસ્મિતા, રાગ, દ્વેષ અને અભિનિવેશ, આ પાંચ પ્રકારના કલેશો છે.

અવિદ્યાક્ષેત્રમુત્તરેષાં પ્રસુપ્તતનુવિચ્છિન્નોદારાણામ્ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ : (ઉપરોક્ત) કલેશોને પ્રસુપ્ત, તનુ, વિચ્છિન્ન અને ઉદાર નામવાળી ચાર અવસ્થાઓ છે અને તેમનું ક્ષેત્ર અવિદ્યા છે.

વિસ્તાર : પાંચ પ્રકારના કલેશો વિષે હવે વધુ સમજણ આપી રહ્યા છે. તેની કેટલી અવસ્થાઓ છે? પ્રસુપ્ત, તનુ, વિચ્છિન્ન અને ઉદાર, આ ચાર અવસ્થાઓમાં રહેલા કલેશોનું ક્ષેત્ર-ખેતર અવિદ્યા છે.

સત્યધર્મ ગુરુદેવ કી જય

અવિદ્યા, અસ્મિતા, રાગ, દ્વેષ અને અભિનિવેશ એ પાંચ તો કલેશો છે. પરંતુ તેમનું ક્ષેત્ર કયું છે? અવિદ્યા. અવિદ્યારૂપી ક્ષેત્રમાં એ કલેશો ઊગી નીકળે છે. જો અવિદ્યાક્ષેત્રે જ ના હોય તો પછી કલેશો જ ના હોય. તે ઊગે જ ક્યાં? ‘મૂલો નાસ્તિ કુતઃ શાખા’. જો તેને મૂળ જ ના હોય, ઊગવાની ભૂમિ જ ના હોય તો તે ઊગી જ ના શકે. ઊગવાની ભૂમિ છે અવિદ્યા, અવિદ્યારૂપી ભૂમિ ના હોય તો કલેશોરૂપી ઝાડ ઊગી જ ના શકે.

ઉપરોક્ત પાંચેય કલેશોની ચાર અવસ્થાઓ છે. ચાર સ્તરો છે. કલેશોની ચાર અવસ્થાઓને જો બરાબર ના સમજીએ તો ખબર કઈ રીતે પડે કે તે કઈ અવસ્થામાં રહેલા છે? તેથી તેમની અવસ્થાઓને-સ્તરોને-ભૂમિકાઓને સમજીએ.

પહેલી ‘પ્રસુપ્ત’ અવસ્થા છે. મનુષ્યમાં, સાધકમાં જો કલેશ પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં પડેલો હોય તો તેને તેની ખબર પડતી નથી. કલેશની હાજરીની ખબર ફક્ત તે ‘ઉદાર’ અવસ્થામાં હોય છે ત્યારે જ પડે છે. ઉદાર સિવાયની ત્રણ અવસ્થામાં તે કલેશની હાજરીની ખબર જ પડતી નથી. અને જો તેની હાજરીની ખબર જ ના પડે તો મનુષ્ય સાવધાન કેવી રીતે રહી શકે? એ ગાફેલ જ રહે. પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં કલેશ રહેલો હોય ત્યારે તેની હાજરીની આપણને ખબર જ ના પડે.

અહીં ‘સુપ્ત’ નહીં પણ ‘પ્રસુપ્ત’ શબ્દ વાપર્યો છે. ગાઢ-પ્રગાઢ નિદ્રાને પ્રસુપ્તિ કહી શકાય. જેમકે અમુક ભાઈ પ્રગાઢ નિદ્રામાં છે. ગાઢ નિદ્રામાં કોઈ મનુષ્ય મેડી ઉપર સૂતો હોય અને આપણે તેને નીચેથી બૂમ પાડીએ તો એ સાંભળશે નહીં. તેને ઊઠાડવો હોય તો શું કરવું પડે? ઉપર જવું પડે અને પછી એનો હાથ કે પગ પકડી એને હલાવીએ, એના શરીરને જરાક ઢંબેળીએ અને પછી બૂમ મારીએ તો એ જાગી જાય. પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં રહેલા કલેશને સમજાવવા માટે આ એક દૃષ્ટાંત આપ્યું. આ રીતે પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં

સત્ય અને ધર્મ એ જ આપણા ગુરુદેવ અને તેમની જય તો જ આપણી જય

રહેલા કલેશની હાજરીની આપણને ખબર પડતી નથી; તે આપણને કલેશિત કરી શકતો નથી, તેથી આપણે અસાવધાન રહી જઈએ છીએ. પરંતુ તે કલેશને યોગ્ય કારણ મળી જાય કે યોગ્ય નિમિત્ત મળી જાય ત્યારે તો જાગી જાય છે અને ત્યારે આપણને ખબર પડે છે કે આપણામાં કલેશ છે. અત્યાર સુધી તો આપણે એમ સમજતા હતા કે આપણામાં કલેશ છે. અત્યાર સુધી તો આપણે એમ સમજતા હતા કે આપણામાં કલેશ નથી. પરંતુ હવે આ કલેશની હયાતીની-હાજરીની ખબર પડી. ક્યારે? એ જાગી ગયો ત્યારે. કાંઈક કારણ ઉપસ્થિત થાય અને તેને જગાડી દે ત્યારે જાગે. પરંતુ જો પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં પણ ના હોય તો પછી ભલેને ગમે તેટલાં નિમિત્ત ઊભાં થાય પણ તેને જો હાજરી જ નથી તો પછી તે ક્યાંથી જાગે? જો તેને પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં પણ ના રહેવા દીધો તો તે જાગી ના શકે.

તો, આ થઈ પ્રસુપ્ત અવસ્થા. કલેશ જો પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં પડ્યો હોય તો આપણે અસાવધાન, ગાફેલ રહી જઈએ. તેની હાજરીની આપણને ખબર જ ના પડે.

પછી ‘તનુ’ અવસ્થા આવી. કલેશ જો ચિત્તભૂમિમાં તનુ અવસ્થામાં પડેલો હોય તો પણ તેની ખબર ના પડે. આપણે અસાવધાન હોઈએ અને તેને પણ જો મજબૂત બનાવનારું નિમિત્ત ઊભું થાય તો તે પણ જાગી જાય. જો કે તનુ અવસ્થામાં રહેલ કલેશની આપણને થોડી ખબર પડે છે. પરંતુ પ્રસુપ્ત અવસ્થામાં રહેલા કલેશની તો આપણને બિલકુલ ખબર નથી પડતી. જ્યારે તે તનુ અવસ્થામાં હોય ત્યારે તેની હાજરીની ક્યારેક ખબર પડે અને ક્યારેક ન પણ પડે અને કદાચ ખબર પડે તોય આપણા મનમાં એમ હોય કે જ્યારે ધારીશું ત્યારે આપણે તેને મચડીને તોડી નાખીશું. આ રીતે આપણે ગાફેલ રહી જઈએ.

(વધુ આવતા અંકે)

ओश्वर का बोधक (नाम) प्रणव/ओम् है ।

(समाधिपाद के श्रुतों का शाब्दवाद)

- (२४) क्लेश, कर्म, कर्मफल और वासना जिसमें नहीं है असा पुरुषविशेष/चेतनविशेष ओश्वर है ।
- (२५) ओश्वर संपूर्ण सर्वज्ञ है ।
- (२६) ओश्वर पूर्वकाल के गुरुओं के भी गुरु हैं और काल की मर्यादा से (जन्म-मृत्यु से) पर है ।
- (२७) ओश्वर का नाम प्रणव/ओम् है ।
- (२८) अर्थ के चिन्तन सहित ओम् का जप करना ।
- (२९) चिन्तन सहित जप करने से अन्तरायों का अभाव और आत्मसाक्षात्कार होता है ।

● द्रस्टना उद्देशो

(१) सर्वव्यापक परम सूक्ष्म चेतन तत्त्व के जेनुं नाम प्रणव (ओम्-ॐ) छे तेनी प्रतीति जहुजनसमाजने कराववानो प्रयत्न करवो. (२) 'योग'नो प्रचार, प्रसार अने संशोधन करवा प्रयत्न करवो. (३) समाजनुं नैतिक धोरण ठीचुं लाववा माटे साहित्य द्वारा आध्यात्मिक ज्ञाननो प्रचार अने प्रसार करवानो प्रयत्न करवो. (४) आ उपरांत 'जहुजनहिताय-जहुजनसुभाय'ने लगतां कार्यों, जेवां के, केणवणी, तभीजी सारवार वगैरे करवा माटे प्रयत्न करवो.

● પ.પૂ. ગુરુદેવશ્રી યોગભિક્ષુજી મહારાજશ્રી સાથેનાં પ્રેરક પ્રસંગો - સંસ્મરણો સંક્ષિપ્તમાં આવકાર્ય છે.

● “ઓમ્ પરિવાર”ની કલ્યાણકારી પ્રવૃત્તિઓ વિશેની માહિતી પણ સંક્ષિપ્તમાં આવકાર્ય છે.

નોંધ : જગ્યા-મર્યાદાને કારણે અન્ય કૃતિ-સામગ્રી સ્વીકારી શકાતી નથી.

- રુતમ્ભરા સંપાદન સમિતિ

Registrar of News Papers of India
under Regd. No. 48770/90
L-5/131/QTY./34/90-91

Published on Every 3 Months

આદ્ય સંસ્થાપક તથા આધ્યાત્મિક વડા
પ.પૂ. ગુરુદેવશ્રી યોગભિક્ષુજી

PRINTED & PUBLISHED BY :-
Dr. S. S. Bhikshu for

લવાજમદર :

ત્રિવાર્ષિક સભ્ય (ભારતમાં) ... ₹ ૧૦૦-૦૦

આજીવન સભ્ય (ભારતમાં) ... ₹ ૫૦૦-૦૦

ત્રિવાર્ષિક સભ્ય (પરદેશમાં) ... \$ ૫૦-૦૦

આજીવન સભ્ય (પરદેશમાં) ... \$ ૧૫૦-૦૦

AUMGURU PREMSAMARAPANDHYANBHIKSHU
PARIVAR TRUST

(Reg. No. E/4416 Date 11-5-81)

From :- 3/B, Paliadnagar Society,
Naranpura, Ahmedabad-13
Printed at : Shardul Printing Press
Hon. Editor : Minish Patel
I.T.Exe. DIT (E)/80G(5) / 252 / 2008-09

લવાજમ મોકલવાનું કે રુતમ્ભરાને લગતો

પત્રવ્યવહાર કરવાનું સ્થળ :

ડૉ. સોમાભાઈ એ. પટેલ (ડૉ. સ.સ. ભિક્ષુ)

૩/બ, પલિયડનગર, દર્પણ સર્કલ પાસે,

સેન્ટ ઝેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ રોડ,

નારણપુરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૩

☎ ૦૭૯ ૨૭૯૧૧૧૯૫ 📱 ૯૮૨૫૪૪૩૬૪૨

સૂચના :-

(૧) લવાજમ ચેક, ડ્રાફ્ટ અથવા મનીઓર્ડર દ્વારા “ઓમ્ ગુરુ પ્રેમસમર્પણધ્યાનભિક્ષુ પરિવાર ટ્રસ્ટ” ના નામે મોકલવું. સાથે આપનું પૂરું નામ, સરનામું શુદ્ધ અક્ષરોમાં લખી મોકલવાં.

(૨) જે સભ્યના રહેઠાણનું રુતમ્ભરા અંક મોકલવાનું સ્થળ બદલાયું હોય તેમણે તેમના નવા રહેઠાણનું પૂરું સરનામું L.M. નંબર સાથે લખી મોકલવું, જેથી વ્યવસ્થાપકો દ્વારા અંક મોકલવામાં સરળતા રહે.

Web : www.yogabhikshu.org
E-mail : aumparivar@yahoo.com

Facebook : [yogabhikshu.aumparivar](https://www.facebook.com/yogabhikshu.aumparivar)
Playstore App. : [Guru Vatsalya](https://play.google.com/store/apps/details?id=com.guru.vatsalya)